

N° 1147

Tallinna Linna
Gaasi ja veevärk

Linnad ja Alevid

Eesti Linnadeliidu häälekandja

I aastakäik

1928

Tallinna Linna
Gaasi ja veevärk

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

Toimetus ja talitus: Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda

Ilmub 10 korda aastas

:: :: ::

Hind 25 marka

Nr. 1

Detsember

1927

Sisu: Meie ülesanded. — Linnadeliidu 1927. a. tegevuse ülevaade. — Linnadeliidu tuleva aasta töökava. — Rahvusvahelisest Linnade Liidust. — Tallinna linna arhivaari abi Dr. P. Johansen'i aruandest. — Linnamajapidamise muuseumidest. — Küsimusi perekonnaseisu-ametite praktikast. Perekonnaseisu-ametite organisatsiooni ja praktika küsimused. — Baltimaade Linnadeliitudevaheline Komitee. — Lühemaid teateid välismailt. — Liidu kroonika.

Meie ülesanded.

Arenev omavalitsuste tegevus eriti meie linnades ja viimasel ajal ka aleviis tõstab järjest esile mitmesuguseid põhjapaneva tähtsusega küsimusi nende majandusliku ja õigusliku olukorra parandamiseks. Neil küsimustel on oluline tähtsus linnade- alevite üldise hääkäekäigu arendamisel. Sest just tugevast majanduslikust olukorrast on tingitud tulemusrikas kommunaalpoliitika, kuna kehva majapidamise juures jäävad kängu ka suurema tähtsusega tegevusalad, nagu hoolekanne, tervishoid, haridus jne.

Kommunaal-poliitiliste küsimuste otsustarbekohane lahendamine nõuab omavalitsustegelasil suurt tahtejõudu ja oskust, eriti leidlikkust, mil viisil nimelt tuleks lahendada teatud küsimust, mis väljakujunenud teravaks päevamureks.

Kõik tarvituselevõetavad lahendusviisid peavad tulema avalikkuse ette. Mis hõlbus ühele omavalitsusele, — saagu teatavaks ka teistele, ehk mis mõnele sünnitab raskusi, selles peaksid teised omalt poolt andma nõu. Oma päevamuredest

kõik omavalitsused peaksid olema informeeritud.

Et aidata selleks kaasa Eesti linnadeliit kutsub ellu oma häälekandja „Linnad ja Alevid“, millise ülesandeks oleks linnade ja alevite majandusliku tegevuse ühtlustamine, üksikute väärnähtuste selgitamine ja kõrvaldamine, praktiliste näpunäidete toomine ja igasuguste hääkorra-ala puudutavate küsimuste lahendamine.

Kuid avalik omavalitsuste häälekandja suudab edukalt täita eelmisi ülesandeid ainult siis, kui omavalitsused ise ja nende tegelased aitavad omalt poolt selleks kaasa, saates tema veergudele kirjeldusi, kannavad avalikkuse ette päevaküsimusi, arvustavad omavalitsuste tegevusse puutuvaid küsimusi. Ainult sel teel loodud kindel kontakt omavalitsuste ja nende häälekandja vahel tagab meie linnade ja alevite majandustegevuse edukat parandamist ning õigustab Linnadeliidu häälekandja vajadust.

Selles kindlas usus algabki ilmumist „Linnad ja Alevid“.

Linnadeliidu 1927. a. tegevuse ülevaade.

Käesolev aasta on Linnadeliidu kaheksas tegevusaasta. Heites pilku möödunud tegevusele võib konstateerida Liidu tööpiirkonna järkjärgulist laienemist. See on sündinud küll tasases tempos, kuid seda kindlamini. Tunduvalt on tõusnud mitmesuguste lahendust-nõudvate küsimuste arv nii omavalitsuse-seadusandluse kui majanduse alal.

Sisuliselt Liidu tegevust võib liigitada järgmiselt:

1. Seadusandluse jälgimine, eriti linnu ja alevide puutuvast osas, ja sellega seotud küsimuste lahendamine.

2. Linna- ja aleviomavalitsuste majandus-tegevuse arendamine ühenduses ülevaatliku arvepidamise korraldamisega.

3. Koostöö mitmesuguste rahvusvaheliste organisatsioonidega, eriti Rahvusvahelise Linnade Liiduga.

4. Koostöö Baltiriikide Linnade Liituga.

5. Liidu häälekandja väljaandmine.

6. Toimingud jooksvate ülesannete täitmiseks.

1. Seadusandluse kohta kõige pealt peab tähendama, et käesoleval aastal Riigikogus on arutatud arvuliselt tunduvalt vähem seaduseelnõusi, millised vahetumalt või kaudselt puudutavad linnade või alevite huve. Siiski võib nimetada küllalt tähtsaid eelnõusi, milliste kohta Liit on avaldanud oma seisukohti ja soove.

1) Avalikkude algkoolide seaduseelnõu, millise haridusministeeriumi kooliosakond saatis Liidule arvustamiseks. Liidu poolt esitati rida parandusi seaduseelnõu kokkukõlastamiseks meie linna-omavalitsuste praktika kogemustega haridusalal. Ühtlasi Liit juhtis ministeeriumi tähelepanu sellele, et oleks otstarbekohane anda linna- ja alevivalitsustele võimalus võtta põhimõttelist seisukohta rahvahariduse küsimustes ja eriti riigivõimu ning omavalitsuste vahekorras asjus kui võtta korruga arutusele terve kompleks neid küsimusi reguleerivaid seadusi, millised üksiksega tihedalt seotud.

2) Õpetajate palgaseaduse § 28, millise järele omavalitsused oleks kohustatud andma korteri, kütte ja valgustuse natuuras mitte ainult koolijuhatajatele, vaid

kõigile õpetajatele. Sellane kohustus käiks linnadele üle jõu ja pealegi see seaks õpetajad eesõigustatud seisukorda teiste omavalitsusteenijate ees. Teiselt poolt jälle on teada et suuremas osas meie linnadest valitseb tunduv korteripuudus ja seetõttu see kohustus osutuks praktiliselt teostamatuks.

3) Pöörati siseministeeriumi poole palvega esitada vabariigi valitsusele ettepanekute tegemiseks riigikogule põhiarimaksu-seaduse § 4 muutmise eelnõu, milline annaks alevitele õiguse selle maksu võtmiseks samal määral kui see maksevad linnades.

4) Linnade ja alevite maagavarustamise seaduseelnõu kohta riigikogu maakomisjonile esitati märgukiri, sisaldav rea parandus- ja täiendusettepanekuid, millised Liidu juhatus tunnistas tarvilikkudeks selles eelnõus. Mitmed neist maakomisjon võttis vastu.

5) Siseministeeriumi poolt saadeti Liidule seisukohavõtmiseks üleriiklise tuletoorjeliidu väljatöötatud sundmääruste kavvad, milliseid ta palub panna üleriikliselt maksma. Ministeeriumi huvitab eriti küsimus kas on üldse soovitav ja võimalik panna esitatud kava üleriikliselt maksma, kuna linnad juba pannud maksma oma sundmäärused tuleõnnetuste ärahoidmiseks ja tule vastu võitlemiseks mitmel alal. Linnadeliit asus tuletoorjeliidu kavade suhtes eitavale seisukohale, kuid tegi oma büroole ülesandeks astuda kontakti tuletoorje-organisatsioonidega kõneallevate kavade ümbertöötamiseks, et neid võiks kasutada materjaalina sundmääruste väljatöötamisel kohtadel. Praegu see töö on bürool käsil.

6) Rahaministeeriumi kavatsuse puhul uuesti esitada valitsuse kaudu riigikogule linnade heaks võetava korteri- ja ärruumidemaksu seaduseelnõu, Liidu juhatus asus seisukohale, et enne selle seaduse maksmapanemist peaks ära ootama uue olukorra stabiliseerumist korterite kasutamise alal, mis üüriseaduse kaotamise tõttu praegu alles käärimise ajajärgus, mispärast oleks soovitav selle seaduse elluviimise küsimuse edasilükamine.

7) Liidu büroo poolt töötati välja linna- ja alevivalitsustele ostueesõiguse andmise seaduseelnõu kõigi linna või alevi

piirkonna kinnisvarade suhtes. Sellane seadus maksab juba Lätis. Eelnõu kiideti Liidu juhatuse poolt heaks ja tehti bürooie ülesandeks saata see kohtadele tutvumiseks ning seisukohavõtmiseks, enne selle esitamist siseministeeriumile.

8) Oma esindaja kaudu Liidu büroo võttis osa riigikogu üldkomisjoni alamkomisjoni koosolekutest rahva tervishoiu seaduse eelnõu arutamiseks. Rida Liidu esindaja poolt tehtud täiendusi ja parandusi võeti alamkomisjoni poolt vastu.

9) Esitati teedeministeeriumile palve, et riikliku ehituslaenu tagasimaksetavaist kustutussummadest asutataks ehituslaenufond, millisest linna- ja alevivalitsustel oleks õigus anda oma vastutusel laenusid uute elumajade ehitamiseks ja tarbekorral ka vanade korraldamiseks, kusjuures järelvalveasutuse ülesandeks oleks valvata summade äratarvitamise üle seaduslikkuse seisukohalt. Vastav seaduseelnõu ongi väljatöötamisel.

10) Peale selle on avaldatud Liidu arvamist mitmete vähem-tähtsate seaduseelnõude kohta.

2. Eelmiste aastate eeskujul on ka aruandeaastal linnade ja alevite majandustegevuse jälgimiseks kokkuseatud 1925. a. büdshetidest ülevaade sellekohase tulude ja kulude võrdlusega eelmiste aastate andmetega nii absoluutselt kui ka suhteliselt. Tähenatud finants-statistiline töö on avaldatud tervikuna Riigistatistika maikuu numbris ning lühida resümeena „Liidu Teataja“ kahes numbris.

Suvisel ringsõidul instruktor tutvunes üheksa linna ja kahe alevi majandustegevusega ja arvepidamisega. Arvepidamine leiti võrdlemisi heas seisukorras, eriti suuremates linnades. Ainuke pahe, mille peale instruktor pööras kohapealsete omavalitsuste juhtivate jõudude tähelepanu, on see asjaolu, et tegelik tagavarakapital kasutatakse sageli mitmesuguste toimingute jaoks ilma sellekohase arvestamiseta. Samuti võtavad mõned linnad tulude hulka ka tuluvõlgnikke (debitoore), mille tagajärjel tagavara-kapitalil jääb puudu osa realseid summe. Sarnast moodust, mis tarvitusel eraärades, ei tohiks omavalitsused lubada endale mingil tingimusel.

Uute linnade arvepidamises, kus uue eelarve nimestiku tarvitusele võtmisega, kui ka kahekordse raamatupidamise süs-

teemile üle minnes rohkem küsimusi ja arusaamatusi esile tuli, anti kohapeal instruktori poolt vastavaid seletusi ja juhtnööre.

Ka alevite arvepidamise korraldamiseks on käesoleval aastal tegutsetud, andes kohtadel tarvilikke näpunäiteid uuele kahekordsele süsteemile üleminemiseks. Lihtsustatud kahekordse arvepidamise süsteemi tarvituselevõtmiseks, võimalikult juba tulevases eelarve aastast alates, kutsuti novembri algul Tallinna kokku sellekohane koosolek, millest võtsid osa kaheteistkümne linna ja alevi sekretärid-raamatupidajad. Kahepäevasel nõupidamisel arutades nimetatud raamatupidamise süsteemi, otsustati lihtsustamise ja töövähendamise mõttes maksuraamatuid ühendada põhiraamatutega. Seega osutub väike-linnade ja alevite arvepidamise töö veelgi ülevaatlikumaks ja lihtsamaks võrreldes senise Liivimaa vallaraamatupidamise süsteemiga.

Samal koosolekul otsustati korraldada järgmisel sügisel kõigi linnade raamatupidajate nõupidamist raamatupidamise praktikasse puutuvate küsimuste lahendamiseks peamiselt nomenklaturi parandamiseks ja ühtlustamiseks.

10. mai 1927. a. piirituse ja alkohooliste jookide müügi seaduse elluviimise, puhul on rahaministri ja aktsiisi peavalitsusega läbirääkimisi peetud, nõutades endise korra maksmapanemist, ehk vähemalt trahterimaksu kindlustamist. Rahaministri poolt valmistatud „trahterimaksu seaduse täiendamise seadus“ näeb ette erifondi loomise viinamüügi tuludest, millisest omavalitsused saaksid dotatsiooni 10. mai seadusest tingitud olukordade läbi tekkida võivate trahterimaksu puudujääkide katteks. Seda seadust omavalitsusi mitte küllaldaselt rahuldavaks tunnustades. Liidu poolt esitati vabariigi valitsusele sellekohane märgukiri, kus paluti korraldust, et joogikohtade avamise kui ka trahterite järkudesse jaotamise küsimused kuuluksid endiselt omavalitsuste lahendamisele; sest ei tohiks omavalitsustelt tunduvalt tulualikat ära võtta enne kui pole loodud sellekohane uus seadus, mis omavalitsuse huviseid rahuldaks.

3. Üheks laialisemaks on väljakujunenud koostöö mitmesuguste välismaade ja rahvusvaheliste omavalitsuste organisatsioonidega.

Esimeses järjekorras peab mainima koostööd Rahvusvahelise linnade ja kohalikkude valitsuste liiduga. Liit korraldab 1928. aastal Sevillas, kongressi järgmise päevakorraga:

1) linnade rahandus-organisatsioon; 2) linnade ettevõtted; 3) maade sundvõõrandamine üldkasulikeks otstarveteks. Eesti linnadeliit tunnistas kongressist osavõtu soovitavaks, tehes büroole ülesandeks väljatöötada referaate kongressi päevakorra küsimuste kohta. Osalt need on juba ärasaadetud, osalt valmi-
mas.

Läti linnadeliidu algatusel käesoleva aasta maikuul peeti Riias ära esimene Baltimaade linnade liitude kongress. Päevakord sisaldas: 1) Linnade liitude organisatsioon ja tegevus; 2) linnaomavalitsuste õigusline konstruktsioon; 3) linnade majandus-rahandusline seisukord; 4) linnade ehistamine ja planeerimine. Kõigi küsimuste kohta esitati ülevaatlikud referaadid. Kongressi tähtsaimaks tulemuseks on alalise kontakti loomine Baltimaade linnadeliitude vahel selleks ellukutsutud liitudevahelise komitee kaudu. Komiteesse kuulub kuus liiget, à 2 esindajat igast — Läti, Leedu, Eesti — liidust.

Tänavu ELL. astus ka rahvusvahelise korteriküsimuse ja linnade planeerimise ühingu (International Federation for Housing and Town Planning). Tuleval aastal ühing korraldab Pariisis erikongressi eluhoonete ehituskulude selgitamiseks. Selleks on praegu kokku seadmisel referaat, millise töö võttis lahkelt oma peale Tallinna linna projekteerimisbüroo juhataja ark. H. Johanson.

Peale nende tähtsamate momentide võiks veel mainida: 1) Läti linnadeliidule pikema referaadi andmist korteriküsimuse kohta Eesti linnades; 2) artikli kokkuseadmist omavalitsuse-seadusandlusest viimasel aastal „Deutscher Kommunal-Kalender“ile; 3) kontakti-loomist Ungari linnade majanduslike ühinguga vastastikuse informatsiooni otstarbel.

4. Käesoleval aastal liidu büroo liikmed valmistasid esitajatekogu koosolekule järgmised referaadid: 1) H. Neu-

haus: „linnade ja alevite 1925. aasta tuludest ja kuludest“ — avaldatud tervikuna Riigi statistikabüroo kuukirja mai-kuu numbris ja lühida resümeena „Liidu Teataja“ kahes numbris; ettekantud Ek. koosolekul 26. juunil Pärnus; 2) V. Smetanin „Kommunaal-töökavadest parteide ja rühmade deklaratsioonide ja üleskutsete järele viimaste linnavalimiste puhul“. Viimane referaat jäi ajapuudusel Ek. ette kandmata. Peale nende Esitajatekogu koosoleku päevakorras oli veel ark. E. Habermani referaat „Uue ehitusseaduse põhimõtetest“.

Vastuseks Leedu Linnadeliidu esindajate külaskäigule Tallinna ja Tartu juunis 1924, ELL. esindajad — esimees A. Uesson, abiesimees K. Luik ja sekretär J. Mülber tegid tänavu maikuul vastuvisiidi Leedu liidule.

5. Esitati rahaministrile palve esineda vabariigi valitsusele ettepanekuga kustutada maha linnade varustuslaenu võlg, kandes see erakorralise kuluna riigi arvele. Palve jäi tagajärjetuks.

6. Et võimaldada ELL liikmeile ja omavalitsustegelastele sagedamat ülevaadet Liidu tegevusest ja saavutustest, samuti et põhjalikumalt valgustada üksikuid laiemaulatuslisi küsimusi hakkas Liidu büroo tänavu kevadel väljaandma koduselt paljundatud „Liidu Teataja“, mis piiratud eksemplaride arvul maksuta laiali saadeti. Ilmus kaks numbert.

7. Esmakordselt tänavu sügisel peeti Tallinnas ära linnade ja alevite sekretäride nõupidamine, millisest, peale 5 vähema üksuse, kõigi linnade ja alevite sekretärid võtsid osa. Arutati läbi linna- ja aleviomavalitsuste teenistumäärustik ja asjaajamise juhtnõõrid. Tunnistati soovitavaks et kõik linnad ja alevid võtaks nõupidamisel heakskiidetud kavad oma vastavate juhtnõõride ja määrustikkude väljatöötamisealuseks.

Samuti peeti ära teine perekonna-seisu-ametnikkude koosolek nende praktikas tekkinud küsimuste selgitamiseks ja tegevuse ühtlustamiseks. Koosolekust võttis osa 30 inimest.

Linnadeliidu tuleva aasta töökava.

Aastate kestel Liidu töö iseloom on omandanud juba kaunis kindla kuju, mida tõendab see asjaolu, et viimaste aastate jooksul pole võetud selles ette põhjapanevaid muudatusi, küll on, nagu eelpool tähendatud, tööpiirkond järkjärgult laienenud ja mitmekesistunud.

Liidu tegevuse käesoleva aasta ülevaates on näidatud Liidu tegevuse suund, on loetletud peamiselt kõik tähtsamad tegevusalad. Üldjoontes need peaksid jääma samadeks ka eeloleval aastal. Kuid Liidu büroo seab omale üles veel mõned tähtsad eesmärgid, millistel on suurem

tähtsus meie linnade ja alevite elus. Need oleksid järgmised.

Korteriküsimuse lahendus-võimaluste ja viiside selgitamine, ning sihtühisuste ellukutsumine.

Arusaadavalt ei või nende kahe suure ja keerulise küsimuse lahendamine teostuda ühe aastaga, vaid siin tuleb kava- ja järjekindlalt töötada rida aastaid.

Lõpuks võiks mainida ka 1928. aasta sügisepoole Kaunasest ärapeetavat Baltimaade teist linna- ja aleviomavalitsuste tegelaste kongressi, millise ettevalmistamine nõuab Liidu büroolt oma jagu tõsist ja energilist tööd.

Rahvusvahelisest Linnade Liidust.

Eesti Linnadeliit on Rahvusvahelise liidu liige 1925. aastast. Tänavu juulis Bernis (Shveitsis) ärapeetud erakorralisel peakoosolekul võeti vastu uus põhikirja ja muudeti Liidu nimi. See on nüüd „Union International des villes et Pouvirs locaux“. (Rahvusvaheline Linnade ja kohalikkude valitsuste Liit).

Rahvusvahelise Liidu liikmeks olemine annab teatavaid õigusi, paneb aga peale ka kohustusi.

Et R. L. L. põhikirja on väga huvitav katse rakendada omavalitsuste arendamise töösse pea kõigi maailma tähtsamate riikide omavalitsuste, eriti aga linnadeliituseid, toome allpool R. L. L. põhikirja täielikult.

„Union International des villes et Pouvirs locaux“ (Rahvusvaheline Linnade ja kohalikkude valitsuste Liit).

PÕHIKIRI.

Eesmärk.

Peat. I. Genfis 1913. aastal ärapeetud esimese rahvusvahelise linnade kongressi poolt asutatud Rahvusvahelise Linnade ja kohalikkude valitsuste Liidu eesmärgiks on kõigi, — väljaarvatud poliitilise iseloomuga, — kohalikkude valitsuste elu ja tegevust huvitavate küsimuste uurimine.

Selle eesmärgi taotlemiseks Liit:

1. korraldab perioodiliselt rahvusvahelisi kongresse;

2. arutab ja arendab rahvusvahelisi suhteid, luues rahvuslikke sidemeid iga riigi kohalikkude valitsuste vahel ja rahvusvahelist sidet rahvuslikkude liitude vahel;

3. valitseb alalist ametit, millise ülesandeks on linnaasjandust puutuvate küsimuste uurimine ja informatsioon.

Liidu asukoht ja juriidiline struktuur.

Peat. II. Liidu asukohaks on Brüssel. Liit on konstrueeritud vastavalt Belgia 25. oktoobri 1919. a. seadusele teadusliku eesmärgiga asutusena.

Liidu organideks on: sekretariaat, Alaline Büroo ja peakoosolek. Liit korraldab, seevõrra kui see võimalik, iga kolme aasta järele rahvusvahelisi linnade ja kohalikkude valitsuste kongresse.

Liidu liikmed.

Peat. III. 1. Liidu aktiivliikmed on:

a) linnade ja kohalikkude valitsuste liidud, ning liidusarnased üksikud grupid, kes ühendusse astumiseks soovijaile ei esita mingisuguseid poliitilise või usulise iseloomuga tingimusi;

b) üksikud linnad, kogukonnad, ja kohalikud valitsused neist riikidest kus pole loodud liituseid, või kus vastav liit pole R. L. L. liige.

Aktiivliikme õiguste omandamine.

Aktiivliikme õigused omandatakse järgmistel tingimustel:

1) sekretariaadile adresseeritud liikmeksastumise teadaande registreerimisega;

2) jooksva aasta liikmemaksu maksimisega;

3) liikmeks-vastuvõtmisega Alalise Büroo poolt. Juhtumisel kui Büroo keeldub sellest, võib asjaosaline pöörata peakoosoleku poole.

Aktiivliikme õiguste kaotamine.

Liidust väljaastumise teadaanne peab tehtama üheaastase etteütlemisega, millise aja eest liikmemaks tasuda tuleb.

2. Kaastöötajaks-liikmeiks on kumunaal huvides tegutsevad eraseltsid ja ühingud ning eraisikud, kes oma ameti poolest või teaduslikkude sihtidega on huvitatud kohalikkude valitsuste tegevusest. Kaastöötajaks-liikmeks võib saada vastava riigi liidu ettepanekul, kui viimane R. L. L. aktiivliige. Sarnase aktiivliikme puudumise korral kaastöötajaks-liikmeks vastuvõtmise üle otsustab Alaline Büroo.

Kaastöötajad-liikmed võtavad peakoosolekutest osa nõuandva häälega.

3. Toetav-liikmeiks on kõrgemad asutused, kes toetavad RLL. abirahadega.

4. Auliikmeiks on Alalise Büroo poolt eriti valitud isikud ja asutused.

L i i k m e m a k s .

Peat. IV. Liikmemaksu suuruse ja tähtajad määrab Alaline Büroo kindlaks mitte kauemaks kui kolme aasta peale ette. Aktiivliikmete b) gruppi kuuluvate linnade ja kohalikkude valitsuste aastamaksu määraks on 1 kuld-frank 1.000 elaniku pealt; kaastöötavad liikmed maksavad 20 kuld-franki aastas.

P e a k o o s o l e k .

Peat. V. Peakoosolek koosneb aktiivliikmete esitajalist alamal toodud proportsioonis. Nende määramine või asendamine võib sündida igal ajal lihtsa teadaande läbi sekretariaadile.

a) Ptk. III § 1-a ettenähtud liidud on peakoosolekul esitatud kahe esindaja

kaudu, kusjuures iga 1000 liikmemaksuüksuse kohta arvatakse üks lisa-esindaja. Hääletamisel Liitude esindajail on iga 100 liikmemaksuüksuse kohta üks hääl, tingimisel et nende aastamaks on tasutud õigel ajal.

b) Ptk. III § 1-b ettenähtud linnad ja kohalikud valitsused määravad terve riigi kohta ühe esindaja, kellel on hääletamisel ainult üks hääl.

Peakoosolek tuleb kogu iga kahe aasta järele. Alaline Büroo võib teda aga kokku kutsuda ka lühemate vaheaegade järele kas oma otsuse põhjal, või kui seda paluvad vähemalt viie riigi liidud.

Sarnase peakoosoleku kokkukutsumise palves peavad olema täpselt äratähendatud need küsimused, milliseid soovitakse näha päevakorras. Koosoleku aja määrab kindlaks Alaline Büroo. Igatahes sarnane peakoosolek tuleb pidada ära hiljemalt kolme kuu pärast, arvates palve kättesaamisest.

Peakoosoleku päevakorda kuuluvad:

- 1) R. L. L. tegevuse aruanne;
- 2) Rahaline aruanne; arvete kontrollija määramine;
- 3) Alalise Büroo moodustamine;
- 4) Liidu üldine tegevuskava;
- 5) Alalise Büroo poolt päevakorda võetud küsimused.

Peakoosoleku juhatajaks ja sekretäriks on Alalise Büroo esimees ja sekretär.

A l a l i n e B ü r o o .

Peat. VI. 1) Alalise Büroo ülesandeks on valve peakoosolekute otsuste täitmise üle. Ta määrab kindlaks abinõud, milliseid tuleb käsitada kongresside organiseerimisel ja peakoosolekute kokkukutsumisel; kontrollib arveid, seab kokku igaaastased eelarved. Alaline Büroo tuleb kokku tarviduse järele, kuid mitte harvem kahest korrast aastas.

2) Büroo liikmed määratakse liitude poolt, arvates üks iga 1200 liikmemaksuüksuse kohta. Väljaarvatud juhused, mis kuuluvad peakoosoleku otsustamisele, Alaline Büroo võib korraldada, et väikese liikmemaksuga liidud moodustaksid riikide grupid ühise esindaja määramiseks Büroose. Esindajate määramine ja asendamine võib sündida igal ajal.

3) Alaline Büroo valib omale esimehe oma liikmete seast või väljapoolt. Esimehe volituste aeg kestab kaks aastat.

Samuti Büroo valib oma koosseisust või väljapoolt sekretäri ja määrab kindlaks tema töötingimused.

Peale selle Büroo määrab oma koosseisust ühe isiku arvete kontrollijaks, kes koos peakoosoleku poolt määratud kontrollijaga revideerib raamatupidamist. Alalise Büroo esimees ja sekretär-peadirektor on faktiliselt ka Liidu peakoosoleku esimeheks ja sekretäriks.

4) Häälletamisel igal esitajal on üks hääl. Kuulub Alalisse Büroosse ühe liidu poolt mitu esindajat ja ei peaks need kõik korraga viibima koosolekul, on kohalolevatel delegaatidel terve delegatsiooni hääled.

Sekretariaat.

Peat. VII. Sekretariaat on RLL. täidesaatvaks organiks; ta kindlustab Liidu ametite töötamist. Sekretariaadi juhtimine usaldatakse A. B. esimehele ja sekretär-peadirektorile.

Sekretär-peadirektori otsekoheses käsutuses on Liidu ametnikud ja tema kirjutab alla Liidu administratiiv-kirjavehustele. Tema ülesandeks on Liidu varanduste valitsemine. Ta annab välja kvii-tungid, mis maksvad pankades, postil ja mujal. Ta esitab kontrollijale läbivaatamiseks ja kinnitamiseks arved mis kuuluvad esitamiseks Alalisele Büroole.

Rahvusvahelised liidud ja ametid.

Peat. VIII. Rahvuslised liidud ja ametid peavad püüdma kutsuda ellu omal jõul või muul teel informatsiooni ja dokumentatsiooni ameteid, millised tegutseksid R. L. L. korrespondentidena.

R. L. L. omalt poolt tahab püüda ühtlustada üksikute liitude dokumenteerimist, et hõlbustada rahvusvahelist kogukondade vahelist suheteloomist ja kommunaallu puutuva informatsioon-materjaali vahetamist.

Põhikirja revideerimine ja tegevuse lõpetamine.

Peat. IX. Käesolevat põhikirja peakoosolek võib igal ajal revideerida, kui ta on kutsutud kokku erakorraliseks koosolekuks Alalise Büroo algatusel või viie riigi liitude palvel.

Otsused põhikirja muutmise asjus peavad olema tehtud koosolekust osavõtjate $\frac{2}{3}$ häälteenamusega.

RLL. tegevuse lõpetamise korral Liidule kuuluvad kollektsioonid ja asjad antakse üle neile asutustele, keda määrab peakoosolek. Liidu võlgade kustutamise järele ülejäävad rahalised summad jaotatakse Liidu liikmete vahel vastavalt nende kahel viimasel aastal tegelikult makstud liikmemaksule.

Tallinna linna arhivaari abi Dr. P. Johansen'i aruandest

reisist Speyeri arhiivi-päevale ja tutvunemiskäigust Saksamaa linna-arhiividesse.

Erilise kahenädalise puhkusloa andmisega Tallinna linnavalitsus võimaldas minule võtta ette reis Saksamaale sealse arhiiviasjanduse tundmaõppimiseks. Alljärgnevas tahan lühidalt, üksikasjadesse tungimata, kirjeldada seda, mis mulle paistis tähtsana meie arhiiviasjanduse suhtes.

Kõigepealt linna-arhiivide välimus on täiesti teistsugune, kui meil. Kölnis, — aga ka teistes Tallinnasuurustes linnades, nagu Lübeckis ja Rostockis — linna-ar-

hiivil on oma eriline mitmekordne kaunis kivihoone, ehitatud just arhivaalide ja raamatute alalhoiuks. Ehitamisel tarvitatakse iseäralist süsteemi, mille järele regaalid on asetatud maja põhimüüridesse ja kerosse kinnitatud raudsetele taladele, millised kannavad ühtlasi ka majakordi. Pole kohane selle süsteemi üksikasjalisem kirjeldus siin. Samuti kui saksa linna-arhiivide välimus, on otstarbekohane ja ilus ka nende sisemus. Sageli nende sisesead on isegi uhké.

Sisseastudes teid kohtab eesruumis uksehoidja, kes teatab tulijast arhivaarile. Eesruumis ja teistes ruumides ripuvad väärtuslikud joonistused ja õlimaalid. Suures, valgusküllasesse tarvitajate saalis, milline on seatud umbes 20 isikule (laiad, ilusad lauad, elektri laualambid), on valvel üks ametnik, kes annab külastajale soovitud dokumendid välja. Ümber saali seisvatele regaalidele on ülesseatud arhiivi käsiraamatukogu, mis sageli koosneb kuni 10.000 raamatust ja sisaldab kõike kohapealse maaala ja naabermaade ajaloo teadmiväärset. Sarnase käsiraamatukogu puudumisele meil olgu juhitud eriti tähelepanu. Tallinna arhiiv omab oma käsiraamatukogus vaevalt 500 raamatut, — väiksel Tartu linna-arhiivil on aga 2.000 ümber, — paljud tähtsaimatest puuduvad meil ja selle juures pole linnal isegi teaduslikku linnaraamatukogu, nagu see on olemas näiteks Riial. Meil on vaid üks, avalik raamatukogu, rajanev peamiselt populaarsele ja belletristsele kirjandusele. Seetõttu peame väga tihti pöörama ülikooli-raamatukogu poole Tartus, et hankida meie arhiivi tarvitajale kui ka endile vajalikku teaduslist kirjandust.

Saksa linna-arhiivides arhivaar ja tema abi asuvad kumbki oma toas. See võimaldab neile rahulikuma töötamise ja ka teadeteandmine ei eksita teisi töötajaid. Ülevaatlikult korraldatud aktid on asetatud täiesti tulekindlatesse ruumidesse enamasti raudplekisi regaalidele, ulatuse-kõrgusel, nii et trepid on üleard. Aktikaaned on kindlad, et aktid ei võiks hävida; igal aktil on omad erikaaned vastava pealkirjaga. Väärtuslikumad vanad aktid köidetakse nahasse, nii et neid saab kasutada kui raamatut ja nad kaduma ei lähe. Pogramendiürikud hoitakse alal kindlates paberümbrikutes eriliselt selleks valmistatud laegastega kappides; sel viisil nad on kaitsitud niiskuse ja tolmu eest. Kannatanud aktid ja raamatud parandatakse asjatundjate poolt oma raamatuköitetoetubades ja paranduskohtades, mis kaitses neid täielikult hävimisest. Samuti on arhiividel enamasti eriruum fotografeerimiseks, mida toimetavad selleks palgatud eriteadlased, et hoida ära orginaalide saatmist väljapoole arhiivi. Ürikute vahapitsatid puhastatakse ja parandatakse, et nad ei laguneks, ja valatakse siis tinktuuriga üle. Lübeckis on peale selle veel eriteadlase

poolt valmistatud suurepäraline pitsatite gipsvalamite-kogu, kus teiste seas ka on esitatud Eesti linnad.

Meil on küll trükitud kataloog — vähesed teised arhiivid on sarnase kataloogi omanikud, — aga see annab väga pealiskaudse ülevaate arhiivi sisaldavusest. Välismaail arhiividel on põhjalikud repertooriumid ja seedelkataloogid, millistes iga üksik vähemagi tähtsusega asi on üles-tähendatud. Edasi arhiivi kasutajal on seal käepärast suurem arv registreid, millistest kõik vajalik laseb end teha kindlaks. Saksa arhiivides pole kombeks panna kestvamalt välja vanu ürikuid ja huvitavaid dokumente, sest sisse-murdmise juhusel vargad leiavad kohe väärtuslikuma, kuna nad muidu alles väärtuslikke esemeid otsima peavad ja neid harilikult ei leia.

Mis puutub linna-arhiivide finantsolukorda, siis see on Tallinna linna-arhiivi vastava olukorraga võrreldes määratult parem. Väike linna-arhiiv Mainzis, — Tallinnasuuruses linnas, — milline suure tulekahju tõttu vanal ajal omab ainult väheseid ja tähtsusetuid dokumente keskajast, loeb omaks 90.000-riigimargalise eelarve, nii siis üle 8 miljoni E. margas (umbes 8 korda nii suur kui Tallinna linna-arhiivi oma). Linna-arhivaar saab igalpool 700 riigimarka (umbes 65.000 E. marka) palka, tema abilise 500 riigimarka. Loomulikult ei lase need tingimused võrrelda end meil valitsevatega, aga nad olgu mainitud siin, et märkida vahet siinse ja sealse olukorra vahel. Oma huvide kaitseks, linna-arhivaarid on liitunud kutseühingusse. Lõpuks tahaksin tähendada veel, et arhiivi sisaldavuse rikastamiseks on olemas teatud summad, mis määratud arhivaalide ülesostmiseks. Vähemad dokumentide kogud ja eraarhiivid võetakse alalhoidu vastu deposiidina. Iseäranis hoolitsetakse selle eest, et linna ja ümberkaudse maa kirikuteraamatud sattuksid linna-arhiivi, sest need, muudele ajaloo-allikatele hindamatud täiendused asuvad, harilikult viletsas olukorras alalhoiu tingimustele mittevastavates kohtades. Et koondada kõike linna kohta käivat tähtsamat ajaloolist ainekku, tellitakse teistest arhiividest vajalikke ära-kirju ja ülesvõtteid; sellega taotletakse jõuda olukorran, kus kõik linna käsitavad ajaloolised allikad, vähemalt kas või ära-kirjadeski, oleks kättesaadavad ühes

kohas. Meil seisab siin ees veel suur ülesanne, nimelt Tallinna materjaali suhtes, mida leidub Stokholmis, Lübeckis ja Danzigis. Samuti ilmub enamasti iga aasta üks raamat arhiivi publikatsioonide. Nii näiteks Kölni linna-arhiiv on avaldanud juba pika seeria teaduslikke käsitlusi ja allikate-publikatsioonide, mis kuuluvad väärtuslikumate ajalooliste kirjutiste sekka. Nende toimetuste alustaja oli Konstantin Höhlbaum, kes oli esimeseks Kölni linna teaduslikuks arhivaariks.

Nende ülalkirjeldatud olukordade alusel Tallinna linna-arhiiv kavatses omal tulevasel, 1928./29. a. eelarve-aastal võtta ette mitmesuguseid arhiivi rikastavaid töid kui ka parandada arhiivi majanduslik ja tehnilist seisukorda, milliseid kavatsusi saavad vastavalt tõlgitsemata mõned punktid haridusosakonnale esitada Tallinna linnaarhiivi 1928./29. tegevusaasta eelarves.

Linnamajapidamise muuseumidest.

Olevik on mineviku saavutus. Tahad õppida tundma olevikku, — siis uuri minevikku. See üldreegel omab erilise tähtsuse kogukonna elus. Eriti tihedalt oma minevikuga on seotud linnamajapidamine, mis areneb ja suureneb hüpeteta, järkjärgult, vastavalt riigi kultuurilise tasapinna ja majanduslike konjunkturi arenemisele. Raske on aga isiku seisukord, kes tahaks õppida üksiku linna majapidamist põhjalikult tundma. Teatavasti meie linnades ei ole praegu asutust, kuhu oleks kogutud linnaomavalitsuse majapidamist ja tema üldist tegevust illustreerivat materjaali. Seetõttu asjasthuvitatud on sunnitud tarviliste andmete ja materjali hankimiseks läbikäima kõik linnavalitsuse osakonnad, asutused, ametid, igalpool otsides, küsides, tülitades. Sealjuures aga kunagi ei või olla kindel et on saavutatud kõik tähtsam materjal. Kindlasti võib ütelda, et saadud materjal piirdub enamasti ainult sellega, mis vastaval asutusel juhuslikult oli käepärast. On aga kommunaal-majapidamisest huvitatud välismaalane, sis tal tuleks piirduda ainult linna või alevi eelarvetega ja aruannetega, mis on sama hea, kui teatava teadusharu õppimist viõmaldataks ainult vastavate raamatute pealkirjade lugedes.

Meil valitseva demokraatliku korra juures elanikkude laiemad kihid võtavad osa linna-alevi volikogu ja seega kaudselt kogu linna või alevi elu ja majapidamise juhtimisest. Loomulik, mida rohkem valijaskond on informeerit kogukonna majapidamisest, seda kindlamalt võib tegutseda linna või alevi omavalitsus, sest seda

enam leiavad õiget hindamist ja arusaamist ning toetust tähtsamad sammud, suuremad ettevõtted.

Praeguses olukorras valijaskonna intensiivne informeerimine ja kogukonnamajapidamisega tutvustamine sünnib valimiseelse kihutustööna, kus erakonnad esitavad valijaile linna-alevi valitsemise asju üksteise võidu tendentsiliselt, erapoolikult, erakonna huvide valguses. Tutvunedes valimiseelse kirjandusega näeme et harva leidub üleskutset, valimise platvormi, mis ei teeks maha võistlevat parteid, ja ei arvustaks teravalt selle ehk teise partei esindajate tööd linnavalitsuses; sageli terve linnavalitsuse töö lastakse paista negatiivses valguses. Sellepärast oleks tungivalt tarvilik et linnavalitsused seaks oma ülesandeks selgitustöö tegemise elanikkude laiemates kihtides omavalitsuste ülesannete iseloomust, ja nende teostamise võimaluse piiride äranäitamise. Peaks tutvustatama sellega, millistele kommunaal-poliitilistele alustele on rajanenud senine tegevus, ja kuidas üksikutele tegevusaladel töö on arenenud ajalooliselt.

Teame, et suurem osa meie linnadest peaks olema väga huvitavad oma arhitektooniliselt ilmet. Harva leidub mujal linnu, kus nii puhtalt ja rohkearvuliselt säilinud keskaja mälestusi. Kuid see ilme kaob aastate jooksul ikka kiiremalt ja suuremal määral ja järeltulevatele põlvetele ei jää sellest järele midagi, väljaarvatud mõne asjaarmastaja poolt jäädvustatud valguspilt või maal mõnest iseloomustavast arhitektuurilisest üksusest.

Kuid see on juhuslik ja sarnased mälestused ikkagi jääksid erakogudesse, mis kätesaadavad vähestele vaid.

Et hõlbustada nende tööd, kes erilisel huvitatud kogukonna-majapidamise töö tundmaõppimisest, et rajada kindlale alusele valijaskonna tutvustamist linna majapidamisega, ja lõpuks et kindlustada linna-alevi kadunud ja hääbuva arhitektoonilise ilme mälestuste alalhoidmist, koondamist, — on vajalik ellu kutsuda erilised asutused — linna või alevi majapidamise muuseumid.

Meie linna-alevi omavalitsuste elus ongi juba mitmel pool asutatud muuseumid, nagu näiteks pedagoogilised, tervishoidlised. On korraldatud hoolekande- ja tervishoidlisi näitusi, millisteks koguti hulk huvitavat ning õpetlikku materjali, milline nüüd esialgse tarviduse möödudes, hoitakse alal mõnes laduruumis. Need näitused kindlasti ei jää viimasteks, selliseid korraldatakse ka tulevikus. Kurb on kui ikka nende väljapanekud pärast rändavad suures osas kolikambri, kaotades seega oma väärtuse. Kui on aga olemas linnamajapidamise muuseum, neid materjale võiks koondada sinna ja nende väärtus hoitaks alal. Tegelik elu igatahes tõendab majapidamise muuseumide tarvidust ja nende idu peitub üksikute näituste, üksikute tegevusalade muuseumide ellukutsumises. Tuleks vaid asuda kavakindlamale tööle ja ära kasutada teiste maade eeskju ning kogemusi.

Huvi pakub seepoolest Moskva linna majapidamise muuseum (Musei Moskovskogo Kommunalnogo Hojaistva), millise asutamisele pandi alus juba 1896. aastal, pärast ülevenemaalist kunsti ja tööstuse näitust Nishni-Novgorodis, millisest Moskva linnavalitsus võttis osa. Linna väljapanekuist eriti huvitavad olid diagrammid, mudelid, kartogrammid Moskva majapidamisest. Need väljapanekud koondati pärast näitust eriruumi. 1913. a. linnavolikogu otsustas asutada eriline linnamajapidamise muuseum. Nüüd endistele lisaks tulid veel linna väljapanekud Peeterburi tervishoiu-näituselt ja 1911. a. peetud Dresdeni näituselt. Sõja- ja revolutsiooniaastad loomulikult takistasid muuseumi kavakindlat kujundamist, kuid siiski olid käimas suuremad korraldustööd 1917. aastal kavatsetud ülevenemaaliseks näituseks. 1915. aastaks muuseum oli korraldatud järgmiste osakondadega:

1. üldandmed Moskva kohta;
2. Moskva linnaomavalitsuse rahandus;
3. Linna väline heakord;
4. Linna veevärgid;
5. Linna kanalisatsioon;
6. Linna tapamaja;
7. rahva tervishoid;
8. ühiskondlik hoolekanne;
9. rahvaharidus;
10. küte ja õhupuhastus uuemates linna hoonetes ja ettevõtetes;
11. uued Borodino silla kavandid.

Üldise kujutluse saamiseks muuseumi korraldusest peatume lühidalt mõne osakonna juures.

1. Üldandmed Moskva kohta. Selle osakonna kartogrammid, diagrammid, joonestused ja tabelid kujutasid Moskva territooriumi, ilmastikku, elanikke ja nende elukutset; kaupade liikumist, maapinda, vett; toiduainete võltsimist, tähtsamate tarbainete hindu. Siin leidub linna väljandeid: — statistilisi aastaraamatuid, atlaseid, büllետääne, aruandeid jne.

2. Linna rahandus. Valgustatakse linna tulude ja kulude kasvu, väljaminekute suhtelist vahekorda, linna võlgade ja laenude liike ja arengut jne. Üldse on siia koondatud kõik, mis illustreerib linna rahandust, selle arengut, organisatsiooni.

3. Osakond — väline heakord — ja-gunes alaosakondadesse: 1) pargid ja puisteed; 2) sillad, kaldad, veepaisud; 3) uulitsad, sillutus, avalikud väljakäigukohad; 4) linna valgustus; 5) gaasivabrik; 6) tänavraudteed; 7) linnamajad; 8) tuletõrje.

Kõik küsimused on rikkalikult valgustatud igakülgse materjaliga, samuti diagrammide, kartogrammide, joonistuste, piltide, kirjanduse ja m. s. varal.

Samuti ka teised osakonnad.

Suurt vaeva ja hoolt on nähtud kadunud ja kaduva Moskva välist ilmet, arhitektuuri, elu ja kombeid kujutavate pildistuste koondamiseks muuseumi, milleks Vene fotograafia-seltsi kaasabil korraldati võistlusigi. Nagu nähtav käesolevaist kataloogist, see osakond pakub teiste seas ülirohket huvitavat materjali.

Ka mujal välismaal on asutatud selliseid muuseumide, mis on osutunud väga otstarbekohasteks. Näiteks Saksamaal, Kölnis, asutatud 1913. a.

Eesti Linnadeliidu juhatus oma viimasel koosolekul kaalus linnamajapidamise muuseumide asutamise küsimust põhimõtteliselt ning kiitis heaks liidu büroo sellekohase ettepaneku, tehes ühtlasi viimasele ülesandeks väljatöötada muuseumi asutamise juhtnõõrid.

Jääb ainult soovida, et muuseumide asutamise mõte leiaks ka kohadel väärilist hindamist ja poolehoidu, et võiksime nende korraldamisega jõuda paari aastaga niikaugemale, et Linnadeliidu kümnenda aastapäeva puhul Tallinnas ärapidada kavatsetava Baltiriikide linna- ja alevi tegelaste kongressi ajaks võiksime näidata külalistele meie linna- ja aleviomaavalitsuste tegevuse tulemusi ning nende majapidamise arenemiskäiku.

V. S.

Küsimusi perekonnaseisu-ametite praktikast.

Väljavõte perekonnaseisu-ametnikkude 30. okt. 1927. a. protokollist.

Linnade ja alevite perekonnaseisu-ametnikkude teine nõupidamine Tallinnas, 30. oktoobril s. a. ära kuulates Tallinna perekonnaseisu-ametniku R. Valteri referaadi „mispärast vajame hästikorraldatud perekonnaregistrit kõikide kodanikkude kohta,“ milles referent põhjendatult näitas ära nimetatud registrite vajaduse ja ühtlasi teid selle kiiremaks teostamiseks, võttis vastu järgmise resolutsiooni: „perekonnaseisu-ametikkudepäev toonitab üksmeelselt perekonnaregistri täieliku sisseeadmise vajadust, tervitades siseministeeriumi korraldust perekonnaregistrite osaliseks sisseeadmiseks. Ühtlasi avaldab soovi, et perekonnaregistrisse kandmistest kui ka teiste perekonnaseisumuudatuste registreerimisest tehtaks vastav märge kodaniku isikutunnistusele, milleks oleks tarvilik vastav siseministeeriumi määrus.“

Tallinna perekonnaseisu-ametnik A. Avesson käsitas oma referaadis „perekonnaseisu-seaduse ühtlase käsitamise juhtimõtteist“ neid arusaamatusi, mis tulnud avalikuks selle seaduse käsitamisel just perekonnaseisu-ametnikkude-vaimulikkude poolt. Referaat oli illustreerit mitmete näidetega oma praktikast. Koosoleku arvates seadus peaks leidma kodanikkude huvides ühtlast käsitamist. Siseministeerium peaks sundima täitma tema antud korraldusi.

Avaldati soovi, et iga perekonnaseisu-ametnik, kes märkab väärnähtusi sea-

duse käsitamisel, teataks sellest siseministeeriumile.

Edasi lahendati järgmisi koosolekul tekkinud küsimusi.

1) Kas perekonnaseisu-ametnik võib registreerida abiellu välismaalasi, kes vaid sel otstarbel sõitnud Eestisse?

Võib, kui leiab, et esitatud dokumendid on küllaldased abiellumiseks.

2) Kuidas transkribeerida võõrkeelseid nimesid?

Venepäraseid — rahvusvaheliste tähtedega, muil juhtudel kirjutada nagu algtoendaval dokumendil.

3) Kuidas registreerida 8-aastast, Venest toodud last, kelle vanemate kohta puuduvad igasugused teated?

Registreerida leidlapsena.

4) Mida lugeda kaitseväelase-ajateenija elukutseks?

Tema endine elukutse.

5) Kas isa või ema perekonnanimele registreerida laps, kes sündinud enne vanemate abiellumist?

Isa perekonnanimele.

6) Kuidas toimida perekonnakirjadega isiku alalise elukoha muutmisel?

Perekonnakirjad viiakse üle vaid isiku soovil.

7) Kas anda seadustatud lapsele

sünnitunnistus vastava märkega seadustamisest, või anda uus tunnistus?

Tuleb anda uus sünnitunnistus, nagu seaduslikust abielust sündinule.

8) Kas võib anda tunnistuste teisen-deid?

Võib, kuid ainult tungival tarvidusel. Õiendusi võib anda piiramatul arvul.

9) Tallinnas on korduvalt juhtunud, et politseiasutused ei pea küllaldaseks perekonnaseisu-ameti poolt väljaantud tunnistusi, vaid nõuavad tõendusi, mille alusel akt seatud kokku, põhjendades, et tunnistusil esinevad nimed ei ühti isikutunnistustil märgitutega. Kuna perekonnaseisu-amet märgib tunnistusele ka isiku-

tunnistusel olevad nimed, see nõudmine on täiesti liigne, kuna on teada, et perekonnaseisu-ametnikud nõuavad igal võimalikul juhul algatõendavaid dokumente. Oleks soovitatav, et siseministerium astuks samme, et tulevikus hoidutaks kodanikkude asjatust tülitamisest ja tarbetust kirjavahetusest.

10) Avaldatakse soovi, et isikutunnistuse andmisel nõutaks perekonnaseisu-tunnistust, samuti et siseministerium saadaks tähestikulehti teiste eksemplaa-ride jaoks.

11) Avaldati soovi, et Eesti Linnade-liidu häälekandjas oleks eriosa perekonnaseisu-seaduse teostamisse puutu-vate küsimuste käsitamiseks.

Perekonnaseisu-ametite organisatsiooni ja praktika küsimused

III rahvusvahelisel administratiivteaduste kongressil juunikuul 1927.

Perekonnaseisu-ametite organisatsiooni küsimuse kohta kongressile oli esitatud mitu referaati. Brüsseli perekonnaseisu-ameti juhataja M. D. Mirguet käsitas ühes oma referaatidest tehniliste abinõude kasutamist perekonnaseisu-ametis, nagu aktide daktilografeerimine, mis pärast sõda võetud mitmel pool tarvitusele. Ameerika-Ühisriikides, eriti New-Yorgis varustatakse väljavõtted registrist fotograafiatega.

M. D. Mirguet teine referaat oli pühendatud küsimusele, millisele seisukohale Belgia perekonnaseisu-ametnik peab asuma juhtumistel kui on vaja registreerida ümber akte ääremärkusega väljaspool abielu sündinud laste omakstunnistamise või legitimeerimise kohta. Belgia seadus keelab niisuguse lasteseadustamise korra, kuid vanemate abielu võib olla registreeritud Saksa- või Prantsusmaal, kus väljaspool abielu sündinud laste suhtes seadus on soodsam. M. D. Mirguet arvab, et Belgia perekonnaseisu-ametnikul pole õigust mitteaktsepteerida välismail tunnustatud legitimeerimist ja omakstunnistamist, nagu välismail sõlmitud abielusidki.

Peale nende rohkem üldise iseloomuga

küsimuste oli esitatud veel rida referaate üksikute juriidiliste küsimuste kohta.

Perekonnaseisu puutuvate küsimuste kohta võeti vastu järgmine resolutsioon:

Tunnistada ajakohaseks: a) konventsiooni sõlmimine rahvaste vahel, mis kindlustaks perekonnaseisu-aktide vastastikkust teatamist ja võimaldaks perekonnaseisu-ametitele olla informeeritud oma kaaskodanikkude suhtes, et hoida ära arusaamatuste tekkimist kodanikkude võimalikul tagasitulekul oma kodumaale.

b) erisektsiooni asutamine järgmisel kongressil kodakondsusetute, perekonnaseisu-ametite ja kodakondsuse omandamise õiguste arutamiseks samuti ka ametlike paberite lihtsustamise, aktide kokkuseadmise ja väljavõtete tegemisel moodsate kirjutamis-abinõude kasutamise võimaluste selgitamiseks.

d) Soovitada perekonnaseisu-ametnikkudele liitumist rahvusvahelise perekonnaseisu-ametnikkude liiduga, et kergendada üksikute riikide seadusandluse tundmaõppimist, eriti abiellumise asjus; asutada rahvusvaheline dokumentatsiooni-amet ja korraldada igaaastaseid kongresse perekonnaseisualaliste ja kodakondsuse-õiguse küsimuste selgitamiseks.

Baltimaade Linnadeliitude-vaheline Komitee

loodi maikuul Riias Läti Linnadeliidu algatusel ärapeetud esimesel Baltimaade linnategelaste kongressi otsuse põhjal. Komiteesse kuulub 6 esindajat, kaks igalt maalt. Need on: Lätist — J. Jagars ja K. Vanadzins; Leedust — I. Vileishis ja L. Kairumaitis; Eestist — A. Uesson ja V. Smetanin. Komitee esimeheks on J. Jagars, abiesimeesteks A. Uesson ja I. Vileishis. Komitee ülesandeks on kindla lähema kontakti pidamine Liitude vahel ja linnadeliitude kongresside korraldamine ning ettevalmistus. Komitee käib koos vähemalt kaks korda aastas. Viimasel koosolekul 20. okt. võeti väikeste muudatustega vastu Eesti Linnadeliidu poolt esitatud komitee kodukord. Edasi otsustati korraldada järgmine kongress tuleval aastal Kaunases. See peaks olema pühendatud peamiselt linnaomavalitsuste majandusliste küsimuste arutamisele. Leedu Linnadeliidu hooleks jäeti kongressi kodukorra ja korralduskava põhijoonte väljatöötamine. Edasi otsustati 3. kongress ärapidada Tallinnas 1930. aastal, Eesti Linnadeliidu 10. aastapäeva puhul.

Järgmine komitee koosolek oleks tuleva aasta algul, jaanuaris—veebruaries, Tallinnas, kus tuleks kinnitamisele järgmise, teise kongressi päevakord.

Baltiriikide linnadeliitude-vahelise komitee kodukord.

1. Tiheda kontakti loomiseks Eesti, Läti ja Leedu linnadeliitude vahel ja nende tegevuse koordineerimiseks asutatakse Baltiriikide linnadeliitude-vaheline Komitee.

2. Komitee koosneb kuuest liikmest, arvates kaks esitajat igast liidust.

3. Iga liit võib määrata oma esitajale asetäitjad.

4. Esimeses paragrahvis tähendatud ülesannete teostamiseks Komitee: a) kutsub kokku Baltiriikide linnategelaste kon-

verentse mitte harvem kui iga kolme aasta järele; b) teeb konverentsideks tarvilikke ettevalmistusi, koostöötades selle riigi linnadeliiduga, kus konverents peetakse; d) kirjastab konverentside materjalid; e) aitab üksikuid liituseid konverentside resolutsioone ellu viia; g) hoolitseb et liidud üksikest jooksvalt vastastikkude informeeriks nii omavalitsusi puutuvast seadusandlusest kui ka liitude ning üksikute linnade ja alevite tegevusest jne.

5. Järjekorralisi Komitee istanguid peetakse mitte harvem kui kaks korda aastas Komitee enese poolt määratud tähtaegadel ja paigus.

6. Komitee valib omale ise esimehe ja sekretäri.

7. Komitee koosolekud on otsusevõimsad kui koos on vähemalt $\frac{2}{3}$ tema liikmeid, nende seas vähemalt üks esitaja igast liidust.

8. Komitee teeb omad otsused hääleteenamusega. Komitee otsused astuvad jõusse pärast nende ratifitseerimist Komitees esitatud Liitude juhatustes.

9. Komiteel on õigus kutsuda oma koosolekutest osavõtma eriteadlasi nõuandva häälega.

10. Komitee on vabatahtlik organisatsioon ja püsib niikaua kui Komitees esitatud liidud peavad liitude koostööd tarvilikuks. Teadaanded Komiteest lahkumise ja koostöö lõpetamise kohta tehakse üheaastase etteütleemisega. Selle nõude mittetäitmisel väljaastuja on kohustatud kandma kuni koostöö formaalse lõppemiseni, kõik Komitee tegevusega seotud kulud § 11. ettenähtud määral.

11. Komitee tegevusest olenevad kulud kaetakse Komitees esitatud liitude poolt ühesuurustes osades.

Lühemaid teateid välismailt.

Poola Linnadeliit 10-aastane.

Oma 10-aastase tegevuse-juubeli puhul Poola Linnadeliit korraldas 21.—24. oktoobr. s. a. Poosenis IX Poola linnade kongressi järgmise kavaga:

21. oktoobril pidulik koosolek.

22. oktoobril pidulik jumalateenistus ja kongressi avamiskoosolek. Sektsioonide koosolekud.

23. oktoobril sektsioonide koosolekud ja kongressi pidulik üldkoosolek.

24. oktoobril ekskursioonid Pooseni linna ettevõtteisse.

Tähtsamaid punkte kongressi päevakorrast: kommunaal-rahandus; linnade laienemine ja ehistamine; eluhoonete ehitamise-krediidid; moodsate eluhoonete ehitamise tähtsamad probleemid; raadio ja kohalikud omavalitsused.

Kongressist osa võtma kutsuti ka Eesti Linnadeliit. Kuna selleks puudus võimalus tuli piirduda tervitustelegrammiga.

Lühemaid teateid välismailt.

Berliin. Veddingi ringkonna-valitsusele kavatakse ehitada uus hoone, kus võiksid töötada kuni 600 ametnikku. Maja plaanid on hiljuti esitatud. Hoone läheks maksma 1,9 miljoni Saksamarka.

Elberfeld. Linnavalitsuse poolt on kokku seatud tulevaastane eluhoonete ehitamise plaan. Sellejärele tuleks ehitada 350 kahe-, 500 kolmetoalist ja 150 suuremat korterit. Kavastatud 1000 korteriehitamise kuluks arvatakse 9,5 miljoni Saksamarka. Esimesed hüpoteedid annaksid hoikussaad.

Kassel. Linnavalikogu otsustas 31. oktoobril määrata rahalise kingituse kõigile neile linnatöölisele, kes 1. oktoobriks s. a. 25 või enam aastat linnateenistuses olnud ja seni autasu pole saanud. See maksab ka nende tööliste suhtes kes juba pühkusele lahkunud.

Allenstein. 1. novembrist avati linna abielu-nõuandebüroo linnaarsti juhatusel.

Baden-Baden. On otsustatud asuda moodsaimate nõuetekohase supelbasseini ehitamisele Gönneranlagen. Ehitus maksaks 205.000 Saksamarka.

Aachen. Kavatakse võtta ette linna kontsertsaali laiendamine Couvenstrasse'l. Tahetakse omandada saali, mis mahutaks vähemalt 2.000 kuulajat. Kavad on väljatöötamisel.

Linnavalikogu otsustas uue laenu arvel määrata krediiti linna gaasi-, vee- ja elektrihaamade uuendamiseks ning laiendamiseks: gaasivabrikule 814.000 S. marka, elektrihaamale 795.000 S. marka, veevärgile, 751.000 S. marka.

Amberg. Linnavalitsus otsustas ehitada endise kahurväe-kasarmu ümber 20 elukorteriks.

Göttingen. Tänavu juulikuul avati siin avalik supelasutus, mis läks maksma 160.000 marka. Asutus on moodsaimalt sisseseatud ja omab 100-meetrilise ujumisbasseini. Asutuse tarvitamine ületada kõik lootused.

Septembri lõpul linn avas oma autobussiliini. Esiolgul on liikvel 7 masinat kolmel liinil. Sõitjate arv on samuti ületanud loodetava.

Emmerich. Linnavalikogu määras 60.000 marka rahvasauna ehitamiseks endise gaasivabrik ruumidesse.

Neisse (Preisimaal). Määrati 165.000 marka lastesõime asutamiseks.

Kinode maksustamisest mõnes välisriigis.

Ameerika Ühisriikides, kus kinoasjandus jõudnud väga kõrgele astmele, võeti kuni viimase ajani linnade heaks kõigi piletite pealt, mille hind üle 1 dollari, ainult 10%. Viimaste teadete järele aga seegi maks on kaotatud, kuna teised tuluallikad annavad küllaldaselt palju, et Ameerika linnad võivad lõpetada oma eelarveaastaid ½ miljardi dollari ülejäägiga.

Inglismaal kinode maksustamine rajaneb 2. juuni 1924. a. seadusele. Maksu võetakse riigi heaks järgmiselt:

Piletihind (Eesti mrk.)	Maks (Eesti mrk.)
kuni 42	vaba
42—49	7
49—56	10
56—92	14
92—106	21
106—170	28
170—256	42
256—426	64
426—640	85
640—960	128
960—1280	170

Prantsusmaal kinod makustatakse riigi ja kogukondade heaks. Kogukannamaks on 10% ja kannab nime „droit des pauvres“. Riigimaks on progressiivne ja tema kõrgus oleneb igakuulisest tulust. Pariisis võetakse riigimaksu alates 1. märts. 1924. järgmiselt:

kuni 15.000 fr. nettotulu pealt	7,2%
15.000—30.000 „	12,0%
30.000—50.000 „	18,0%
50.000—100.000 „	24,0%
üle 1000.000 „	30,0%

Provintsis on see maks vähem.

Itaalias kinomaks on riigimaks ja võetakse 1. juunist 1925. järgmiselt:

pileti pealt hinnaga kuni 1 liir	— 10%
„ „ „ üle 1 liiri	— 20%

Belgias samuti kinod maksustatakse ainult riigi heaks. Maks on progresiivne. Käesoleva aasta juulikuu seaduse põhjal võetakse pileтите pealt hinnaga kuni 2 franki — 10% ja tõuseb 7-frangilise piletihinna juures 24%-ni.

(Mitteilungen der Deutschen Stätte).

20.—25. juunil s. a. Pariisis ärapeetud III rahvusvahelise administratiivteaduste kongressi resolutsioonid.

II sektsioonis, kus arutati küsimusi, mis ühenduses riigi- ja kogukonnavaheliste valitsustega, võeti vastu järgmine resolutsioon.

1. Neis riikides, kus naiskodanikkudel kuni viimase ajani pole meeskodanikkudega ühesuguseid aktiivseid ja passiivseid valimisõigusi, tuleb anda neile kõige kiiremas korras õigus võtta osa kohalikkude esituskogude valimistest ja neisse valitud saada.

2. Kõigiti soodustada ja kergendada kogukondade liitude või sihtühisuste asutamist, et eriti areneksid 1) vähemate kogukondade grupid maal (Prantsusmaal kantooni raamid); 2) suurtes üksustes, mis koosnevad keskkohast eeslinnadega grupid kõigi kogukondade-vaheliste ülesannete täitmiseks.

Tunnistada tarvilikuks kogukondliste sihtühisuste sunduslik asutamine teatavatel juhusel.

3. Tunnistada soovitavaks, et avalikkudele asutustele lubataks koonduda liitudesse või sihtühisustesse, kogukondade ja departemangude eeskujul, või teatavil tingimustel ühinemist viimaste liitudega ehk sihtühisustega, või osa võtta sellistest liitudest ja ühisustest kuhu koondunud mitmesuguste territoriaal-liikidesse kuuluvad üksused, nagu näit. Hispaania „Sindicatos hidrograficos“ ja Itaalia „Considerazione de enti Antarchisi“.

4. Riigi ja kogukondade vaheliste valitsuse organiseerimisel tuleks niipalju kui võimalik arvestada ajalooliste autonoomia-traditsioonidega.

5. Turismi arenemise kindlustamiseks ja reisijate ning haigete heakäekäigu huvides tunnistada soovitavaks et riigid võtaks eeskujul prantsuse seadusandlusest hüdromineraal- ja kliimatiliste jaamade ning lõbureisijate kohta.

6. Tunnistada soovitavaks, et kõige suurema energiaga teostataks kohtade ja monumentide kaitset, millised huvitavad algupärasuse, arkeoloogilise, ajaloolise või kunstipärasuse seisukohalt, tingimusel, et nende omanikkudele makstaks kahjutasu nende õiguste kitsendamise korral.

Samuti tunnistada soovitavaks kitsenduste maksmapanek pannoo-reklaamide levitamise suhtes.

Liidu kroonika

Alevite planeerimise kavad ja ehistusplaaniid peavad olema valmistatud alevivolikogu juhtnööride kohaselt ja kinnitatud teedeministeeriumi poolt. Ehistusplaani on ettenähtud alevi edaspidise arenemisekäigu määrajakaks iseäranis ter-

ritoriaal-maa-ala jaotuses, nii et igasuguse alevi administratiivpiirkonna maa-ala kasutamine võiks teostuda kavas ettenähtud korras. Kuid senine maade väljandmine ei võimalda sellast ehistusplaani valmisamist samuti ka edaspidist plaani

märgitud kava täitmist eriti riigimaade suhtes. Sageli sarnased maad antakse välja alevivalitsuste teadmata ja küsimata kuivõrd sarnane maade kasutamine vastab alevi arenemisplaanile. Alevivalitsusele see saab teatavaks enamasti kaudsel teel. Et mõne alevi piirkonnast suurem osa asub riigimaal, siis sarnane olukord teeks üldse üleliigseks alevi kui terviku ehistusplaani üldse. Sellepärast alevite poolt avaldati soovi, et sarnane talitusviis tulevikus ära muudetaks, kuna juba riigi poolt otseteel väljaantud maade suhtes peaks leiduma „linnade ja alevite maagavarustamise seaduses“ määrus, et sellased maad võiksid jääda nende seniste pidajate edaspidiseks kasutamiseks ainult sel juhul kui vastavad omavalitsused annavad selleks nõusoleku.

Küsimus on Liidu büroos samuti praegu päewakorral.

Linnaseadused eestikeelses tõlkes.

Suurt puudust tunti eriti uutes linnades maksvate linnaseaduste järele, milliseid pole kusagilt saada, väljaarvatud maksuseadus, milline paari aasta eest ilmus kodifitseeritult Linnadeliidu väljaandel. Selle puuduse kõrvaldamiseks siseministeeriumi administratiivosakonna direktor E. Dolf kodifitseeris ja tõlkis

eestikeelde linnaseadused, varustades neid tähtsamate senati ja riigikohtu seletustega. Nagu kuuleme, on see väljaanne neil päevil ilmunud trükitult, ja saadaval kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonnas, hinnaga 150 marka, üksikult ostes.

Juhtnöörid-kodukord linna- ja alevivalitsustele.

Omavalitsuste tegevuse järelevalve asutuste poolt nõutakse Linnasead. § 63 p. 3 ja § 98 põhjal kokkuseatud kodukorda või juhtnööre linna-alevi valitsuse liikmetele, niisama ka asutuste juhatajale ja üldse ametnikkudele.

Et panna maksma kõigis linna- ja alevivalitsustes enam-vähem ühetaolisi juhtnööre, on avaldatud soove, et Linnaliit töötaks välja normaal kodukorrad või juhtnöörid.

See töö ongi Liidu büroo poolt võetud töökavasse ja on praegu päevakorral.

„Tööstuse- ja erikohtade omanduseks andmise seadus“ on praegu teoksil. Sel puhul on avaldatud soovi, et see seadus saaks kuju, mis kaitseks omavalitsuste huviseid nende piirkondades asuvate sarnaste kohtade suhtes, kui neile peaksid olema tarvilikud sellised riigi varandused.